

EL FEDER a Catalunya 2000-2006: Últim capítol?

ORIOL ROCA I SAGALÉS

Introducció

La dotació d'infraestructures que tingui una determinada àrea o regió ha ocupat en els darrers anys un lloc destacat en la discussió sobre quines mesures de política econòmica poden impulsar un major desenvolupament econòmic regional, a la vegada que la Unió Europea (UE) ha anat adquirint un major protagonisme reflectit en un poder de decisió i financer creixent respecte a la construcció de noves infraestructures. En un període en que s'ha anat produint una cada vegada major integració econòmica entre els estats membres a través de l'existència del Mercat Únic i de la formació de la Unió Econòmica i Monetària, s'ha anat imposant la visió sostinguda per la Comissió des de fa ja alguns anys, respecte a que la falta de infraestructures pot frenar el desenvolupament de les regions més pobres (veure Acta Única Europea 1986, Tractat de Maastricht 1992, Tractat d'Amsterdam 1997), provocant un augment dels desequilibris territorials, impedit així que es produeixi un procés de convergència econòmica entre els diferents territoris de la UE.

Com a resultat d'aquesta preocupació, la inversió en infraestructures recolzada pels fons estructurals comunitaris (Feder, Fse i Feoga-Orientació) es convertí, a partir de 1988, en el principal instrument de la política econòmica per a contribuir a que es produís una convergència real entre les diferents regions de la UE. Els ajuts estructurals de la UE han anat guanyant importància des d'aleshores, de manera que de representar un 18% del pressupost comunitari l'any 1988, durant la darrera dècada aquest percentatge s'ha anat incrementant fins arribar quasi bé al 38 % del pressupost de la UE l'any 1999. En aquest sentit, cal destacar que la creació l'any 1993 del Fons de Cohesió, amb l'objectiu de finançar projectes clau en els sectors del medi ambient i de les infraestructures de transport en aquells països amb un PNB per càpita inferior al 90% de la mitja comunitària (Espanya, Portugal, Grècia i Irlanda), va significar un pas important per al reforçament i la consolidació de la política de cohesió econòmica i social de la UE.

Tot i que la reforma de les polítiques estructurals - portada a terme l'any 1999 seguint les indicacions que la Comissió va anunciar en l'anomenada 'Agenda 2000' - proposa mantenir el pes d'aquestes polítiques en la despesa total, es preveu reservar una part d'aquests recursos per a destinar-los a finançar ajuts estructurals en els futurs estats membres, de manera que, donat que no es preveu un augment del pressupost total, cal esperar que les regions menys desenvolupades de la UE, actuals beneficiàries dels fons estructurals, vagin rebent progressivament menys recursos durant el període 2000-2006.

En el primer apartat de l'article es descriu breument com Catalunya s'ha vist afectada durant el període 1989-1999 pels diferents ajuts estructurals de la UE. En el segon apartat es tracta el tema referent a l'impacte econòmic dels fons estructurals, comentant els resultats posats de relleu per diferents estudis aplicats al cas de l'economia espanyola i també catalana. A continuació, s'analitzen els canvis que el nou escenari financer aprovat pel període 2000-2006 ha provocat sobre la política de cohesió econòmica i social, i en concret com aquests poden afectar a Catalunya (apartat 3), i es posa una especial atenció als aspectes més relacionats amb el procés d'ampliació cap a l'est d'Europa (apartat 4). Finalment el darrer apartat recull les conclusions del treball.

Els Fons Estructurals a Catalunya

Amb una renda per sobre del 75% de la mitja comunitària Catalunya no ha estat afectada per l'objectiu 1 de la política regional europea, que és l'instrument financer més important de la UE per a fomentar el desenvolupament de les regions més pobres. El fet, però, de tenir una renda inferior a la mitja comunitària, sí que ha fet que durant el període 1989-1999 Catalunya hagi rebut recursos de la UE a través dels fons estructurals (d'ara en endavant FE) destinats a subministrar ajuda per a la reestructuració i la diversificació de les zones afectades pel declivi industrial (objectiu 2) i per al desenvolupament de les zones rurals afectades per problemes d'ajust estructural (objectiu 5b).

La Representació a Espanya de la Comissió Europea, en la tercera edició de l'obra 'Les Comunitats Autònomes espanyoles en la Unió Europea' publicada l'any 1999, dedica un capítol a Catalunya en el que apareix una quantificació dels FE que s'han invertit a Catalunya a través d'aquest dos objectius, mostrant el creixent pes financer dels mateixos des de 1989, arribant a un màxim en el període 1997-1999. Pel que fa al Fons de cohesió, a diferència dels recursos que la UE inverteix en les regions afectades pels diferents objectius dels FE, aquest finança intervencions en tot el territori dels estats beneficiaris

* Departament d'Economia Aplicada, Universitat Autònoma de Barcelona.

sense cap mena de discriminació territorial. Això ha fet que Catalunya hagi aconseguit una participació important en aquests fons (el 14,2% del total de subvencions atorgades a Espanya en el període 1993-97), clarament superior a l'enregistrada en el cas dels altres FE.

Maluquer (1999) estima que, considerant tots els ajuts estructurals, a Catalunya el finançament europeu ha significat un volum de recursos anuals d'entre un 5% i un 10% de la inversió pública, quantitat que tot i representar un volum de recursos important és clarament inferior al que reben les regions elegibles per l'objectiu 1.

Tanmateix les previsions realitzades per al proper període pressupostari 2000-2006 (veure Taula 1), posen de relleu una clara i important reducció per a Catalunya de l'arribada de FE i, tenint en compte la propera ampliació de la UE les perspectives apunten en el sentit que, al igual que moltes regions europees amb un nivell de desenvolupament proper a la mitjana, podria deixar de ser una regió beneficiària dels FE. Les diferents característiques dels fons de cohesió, i sobretot el fet que el seu repartiment respongui més a aspectes polítics, fan més difícil fer hipòtesis sobre quina pot ser l'evolució per a Catalunya durant el període 2000-2006, tot i que el fet que no pateixin una reducció tan severa com els FE, podria apuntar en la direcció de que es podrien veure reduïts però possiblement no de manera tan significativa com els FE. La informació de la que disposem actualment no permet aventurar-se a diagnosticar quina pot ser l'evolució per a Catalunya dels fons de cohesió més enllà del 2006.

Impacte Econòmic dels Fons Estructurals

El tema de la relació existent entre inversió en infraestructures i dotació de capital públic amb el PIB i el seu nivell de creixement, ha estat objecte d'un intens debat en el món acadèmic¹, i sembla que hi ha un acord bastant unànime en el sentit que les infraestructures són vistes com una condició necessària per al desenvolupament econòmic i que la seva insuficiència pot originar importants obstacles per al normal funcionament del sistema econòmic, elevant els costos de producció o empitjorant la qualitat dels serveis prestats amb conseqüències negatives sobre la competitivitat de l'economia, de manera que s'afecti negativament a la taxa de creixement a mig i llarg termini de l'economia i finalment es tradueixi en un empitjorament del nivell de vida.

En essència, els efectes econòmics provocats per la inversió en infraestructures o en aquest cas per les ajudes estructurals de la UE, es poden dividir, per un costat en els derivats de la construcció de les pròpies infraestructures i que es produiran en el curt termini, i per altre costat, en els que es produiran una vegada les infraestructures estiguin en funcionament, és a dir en un termini de temps més llarg. Els primers són els anomenats efectes demanda o keynesians, mentre que els segons serien els efectes oferta i es produirien com a conseqüència de la reducció en els costos de producció, que donaria lloc a un augment de la competitivitat i a un estímul per a l'increment a llarg termini del producte i l'ocupació.

Per estimar la repercussió de les transferències de la UE en les magnituds claus del creixement es poden utilitzar diferents models macroeconòmics. En concret, en el 'Sexto informe periódico sobre la situación y la evolución socioeconómicas de las regiones de la Unión Europea' publicat per la Comissió (1999), apareixen els resultats obtinguts a partir de varis estudis, tots ells realitzats amb dades a nivell d'Estat membre. Cadascun d'aquests models es centra en un enfocament metodològic diferent, però tots coincideixen en senyalar que els FE lligats a l'objectiu 1 han provocat un impuls positiu en la taxa de creixement econòmic de les àrees receptores, contribuint de manera significativa a reduir la distància que separa a aquestes àrees, és a dir Espanya, Portugal, Grècia i Irlanda, de la mitja de la UE. Les evidències aportades per aquests estudis indiquen que una tercera part de la recuperació econòmica i de la reducció que ha experimentat durant el període 1989-1999 la distància que separa a aquests països de la resta de la UE és possiblement provocada pels FE. A més a més, en aquests estudis s'estima que els ajuts estructurals han elevat en 0,5 punts percentuals o més el creixement de les regions objectiu 1, i que han tingut un efecte acumulatiu en termes d'augment del PIB de casi el 10 % (pel cas de Grècia, Irlanda i Portugal) i de més del 4% pel cas d'Espanya, que a diferència dels països citats té una part important del seu territori que no està coberta per l'objectiu 1. En aquest sentit, cal recordar que aquests resultats no aporten cap evidència empírica relativa al que succeeix en les diferents regions d'un mateix país, i per altra banda tampoc ens porta informació sobre els efectes provocats en les regions afectades pels altres objectius territorials dels FE (el 2 i el 5b), com seria el cas de Catalunya.

En els darrers anys s'han realitzat d'altres estudis aplicats a l'economia espanyola o a determinades àrees d'aquesta que tracten d'avaluar l'impacte econòmic d'actuacions i/o programes de despesa lligats a les accions estructurals de la UE. Així, d'una banda hi ha treballs que a partir de l'aplicació de la metodologia input-output estimen els

¹ Draper i Herce (1994) fan un anàlisi molt detallat de la literatura existent sobre els efectes de les infraestructures, i Caramés i Lago (1999) realitzen un bon resum dels treballs empírics amb dades de les regions espanyoles.

efectes de demanda (keynesians) produïts durant la fase de realització dels projectes en el conjunt de l'economia espanyola (MEH 1994, Herce 1995, i Roca 1997), o bé en l'economia catalana (Soy i altres 1993, Kyriacou i Roca 1998, Generalitat de Catalunya i UPF, 1998). Per altra banda, trobem també treballs que tracten d'estimar el conjunt d'efectes macroeconòmics (de demanda i d'oferta) per al conjunt de l'economia espanyola (Herce i Sosvilla 1996 i 1998, i Ciscar 1997). En general, tots aquests treballs que realitzen anàlisis d'impacte econòmic subministren resultats en termes de nou valor afegit o PIB creat i creació d'ocupació.

En resum, els resultats obtinguts per aquests treballs senyalen novament un impacte positiu i més que significatiu estimat en un increment del PIB anual d'entre 2 i 5 punts, depenent del període, pel cas del conjunt de l'economia espanyola, posant de relleu que en línies generals durant l'etapa en que s'han finançat el gruix de les accions estructurals s'hauria aconseguit reduir les diferències respecte al PIB per habitant de la UE. Pel que fa als estudis referents a Catalunya, aquests es centren únicament en l'estimació dels efectes demanda i mostren un impacte econòmic clarament inferior al estimat pel cas de les regions 1. En concret, i tenint en compte també els resultats obtinguts per la pròpia Comissió², els diferents treballs estimen que els FE arribats a Catalunya haurien suposat la creació d'entre 10 i 20 mils nous llocs de treball anuals i un augment del VAB que, depenent del període al que es faci referència, variaria entre el 0,35-0,70% anual.

Característiques del període 2000-2006

La Comissió de la UE, per tal de fer front als nous reptes lligats al procés d'integració econòmica en el si de la UE, al fenomen de la globalització més generalitzada i sobretot a la propera ampliació cap a l'est d'Europa, ha tractat d'adaptar la política de cohesió econòmica i social reformant una vegada més (ja ho havia fet al 1988 i 1994) el funcionament dels fons estructurals.

La reforma de les polítiques estructurals, plasmada a través dels nous reglaments que han de regir el funcionament dels FE en el període 2000-2006³, estableix un conjunt de mesures d'entre les quals pren una especial

rellevància la reducció de les zones objectiu a tres tipus: l'objectiu 1 que en essència seria el mateix que abans de la reforma, un nou objectiu 2 que recolliria en un sol objectiu la problemàtica de les regions industrials i de les àrees rurals en crisi (antics objectiu 2 i 5b) i també les zones urbanes i pesqueres, i l'objectiu 3 que concentraria els antics objectius 3 i 4 de caràcter no territorial.

La gran quantitat de recursos que la UE ha destinat durant els darrers anys a la construcció d'infraestructures de transport sobretot en les regions menys desenvolupades afectades per l'objectiu 1, ha portat a una convergència cap a la mitjana europea pel que fa a la dotació de capital públic, provocant així que les mancances en infraestructures deixin de ser, en alguns casos, una limitació clau per a la competitivitat de les regions més pobres. És per aquesta raó que la reforma dels FE obliga a una major concentració de les actuacions per centrar-se realment en promoure el desenvolupament de les regions que pateixen veritables problemes estructurals. Aquesta concentració s'ha traduït en una reducció molt significativa del grau de cobertura de l'objectiu 1 que ha passat d'afectar al 25% de la població (període 1994-1999) a només el 20% durant la propera etapa 2000-2006. La reducció pel que fa a l'objectiu 2 ha estat encara més important donat que s'ha passat a un percentatge de cobertura màxim del 18% de la població, mentre que la suma dels anteriors objectius 2 i 5b era del 25%. Al mateix temps, però, s'han establert mecanismes que permetin el manteniment d'un determinat suport financer de manera transitòria per aquelles regions que deixen de ser elegibles.

Catalunya, que tot i no ser elegible per l'objectiu 1 durant el període 1989-1999 rebia ajuts estructurals per tenir una part important del territori que formava part de l'objectiu 2 i també pel 5b, ha estat clarament afectada per aquesta reforma i ha vist reduïda tant la població afectada pel nou objectiu 2 com els ajuts estructurals assignats pel període 2000-2006. En concret, durant els propers set anys es produirà una disminució de pràcticament el 30% pel que fa als FE rebuts anualment per Catalunya si es compara amb els recursos rebuts durant el període 1997-1999⁴.

Els Efectes de l'Ampliació de la UE

En els propers anys es produirà una nova ampliació de la UE cap a l'est d'Europa que suposarà canvis en el conjunt de

² Veure el capítol "Catalunya a la Unió Europea" del document "Les Comunitats Autònomes espanyoles en la Unió Europea" publicat per la Representació a Espanya de la Comissió Europea (1999).

³ Veure Reglaments (CE) núm. 1260/1999, 1262/1999 i 1263/1999 de 21 de juny. També es pot trobar una anàlisi molt exhaustiva dels nous reglaments dels FE i del Fons de Cohesió pel període 2000-2006 a Fernández (1999).

⁴ En l'article "L'objectiu 2 dels fons estructurals europeus a Catalunya en el període 2000-2006" aparegut en el número 67 de la revista Nota d'Economia s'explica detalladament de quina manera la reforma de 1999 ha afectat a les àrees elegibles i quines implicacions tindrà això des d'un punt de vista financer.

sectors productius i també en el mercat de treball de tots els països implicats i, a més a més, donat el considerablement menor nivell de desenvolupament econòmic de la majoria dels estats candidats, tindrà importants conseqüències per a la política de cohesió econòmica i social de la UE.

En aquest sentit, l'acord assolit en la cimera de Berlín de març de 1999 pels estats membres de la UE sobre les perspectives financeres per al període 2000-2006, suposa d'una banda una clara estabilització de la despesa comunitària i al mateix temps una forta reducció dels recursos destinats a la política estructural dins de la UE, els quals passarien de representar el 38% del pressupost en l'exercici 1999 a tan sols un 27% al 2006 (veure Taula 1). Però, per altra banda, també s'arriba a un acord per crear els ajuts a la preadhesió (IEPA) destinats a sufragar diferents tipus de despeses en els futurs estats membres que els permetin afrontar el llarg procés d'adhesió a la UE amb garanties. A més a més, a aquests s'hi afegirien, a partir de l'any 2002 i de forma creixent, recursos addicionals que la UE destinaria a finançar despeses lligades a la pròpia ampliació. En total, els recursos destinats als països de l'ampliació es preveu que arribin a ser de l'ordre del 18% del pressupost de la UE l'any 2006, i van destinats en la seva major part a finançar accions estructurals.

A més a més, es pren l'acord que els països que entren a la UE abans del 2006 s'incorporaran totalment a la polí-

tica de cohesió econòmica i social, però amb la particularitat que les seves ajudes seran finançades mitjançant el total disponible per a l'adhesió i/o ampliació relatiu a les ajudes estructurals. Per tant, encara que d'algun dels països candidats arribi a integrar-se a la UE abans del 2006, això no portarà en cap cas a una reducció dels recursos estructurals disponibles per als actuals Estats membres, és a dir el possible impacte sobre el conjunt de les despeses i en concret sobre els FE estaria totalment acotat, com a mínim fins l'any 2006.

Centrant l'anàlisi en com el procés d'ampliació pot afectar en el mig i llarg termini als ajuts estructurals de la UE, ens trobem en que el principal problema que afronten els actuals Estats membres de la UE no és tant la quantitat d'ajudes que poden absorbir els nous socis, sinó el perill que moltes de les seves regions quedin excloses dels drets a rebre-les per superar el límit del 75% de la renda mitja comunitària. Cal recordar que una de les conseqüències de l'ampliació de la UE serà l'anomenat 'efecte estadístic pervers' pel qual es reduirà molt significativament la mitjana comunitària del PIB per càpita (en aproximadament un 16% amb l'entrada dels 11 països candidats segons Eurostat), de manera que la majoria de regions que en l'actualitat són objectiu 1 deixaran de ser-ho ja que superaran el 75% de la renda mitjana, encara que no per això haurà millorat objectivament la seva situació econòmica.

Quadre 1
Perspectives financeres 2000-2006
Milers de milions d'euros. Preus constants 1999.

Crèdits per a compromisos									Total
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000-2006
1. PAC	45,19	40,92	42,8	43,9	43,77	42,76	41,93	41,66	297,74
2. Accions Estructurals	39,02	32,04	31,46	30,86	30,28	29,6	29,6	29,17	213,01
Fons Estructurals	25,91	29,43	28,84	28,25	27,67	27,08	27,08	26,66	195,01
Fons Cohesió	3,12	2,61	2,61	2,61	2,61	2,52	2,52	2,52	18,00
3. Pol. internes	6,39	5,9	5,95	6	6,05	6,1	6,15	6,2	42,35
4. Acció exterior	6,87	4,55	4,56	4,57	4,58	4,59	4,6	4,61	32,06
5. Administració	4,72	4,56	4,6	4,7	4,8	4,9	5	5,1	33,66
6. Reserves	1,19	0,9	0,9	0,65	0,4	0,4	0,4	0,4	4,05
7. Ajuts preadhesió		3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	3,1	21,84
Agricultura		0,52	0,52	0,52	0,52	0,52	0,52	0,52	3,64
Ajuts Estructurals		1,04	1,04	1,04	1,04	1,04	1,04	1,04	7,28
PHARE (candidats)		1,56	1,56	1,56	1,56	1,56	1,56	1,56	10,92
8. Ampliació				6,45	9,03	11,61	14,2	16,78	58,07
Agricultura				1,6	2,03	2,45	2,93	3,4	12,41
Ajuts Estructurals				3,75	5,83	7,92	10	12,08	39,58
Pol. internes				0,73	0,76	0,79	0,82	0,85	3,95
Administració				0,37	0,41	0,45	0,45	0,45	2,13
Total	103,38	91,99	93,38	100,25	102,03	103,07	104,99	107,04	702,78

Font: Informe del Consell Europeu de Berlín.

Per tant, tot i que és evident que els futurs estats membres al ser clarament més pobres hauran de rebre un volum important de recursos dels FE que els ajudin a anar convergint cap al nivell de vida de la UE, al mateix temps caldria prendre les mesures convenients per evitar que siguin precisament les regions menys desenvolupades de la UE les que en surtin directament perjudicades. En aquest sentit, en la cimera de Berlín es va acordar una clàusula molt important pels actuals estats beneficiaris dels ajuts estructurals, i és que cap estat membre podrà rebre recursos procedents dels FE i Fons de Cohesió per un valor superior al 4% del PIB nacional. Si a aquesta norma hi afegim que els ajuts estructurals, a diferència de les ajudes preadhesió, funcionen amb un règim de paritat, és a dir que per cada euro invertit per la UE s'ha d'invertir un euro nacional, el potencial de percebre ajuts estructurals pels futurs membres es redueix enormement, ja que per rebre un volum de recursos de la UE de l'ordre del 4% del PIB l'Estat beneficiari ha d'invertir un altre 4% del PIB nacional. Aquesta limitació es justifica també perquè des de la Comissió es considera imprescindible el tenir en compte les capacitats administratives, pressupostàries i macroeconòmiques d'execució dels crèdits de les administracions públiques dels països candidats potencials receptors dels fons, de manera que s'evitin possibles problemes derivats d'una insuficient capacitat de gestió, i es permeti un bon aprofitament d'un volum tant important de recursos.

Per altra banda, cal destacar que en el Consell Europeu de Helsinki celebrat al desembre de 1999, es decidí un important canvi en l'estratègia a seguir de cara a la incorporació dels diferents països candidats a la UE. Així, s'acordà abandonar el plantejar el procés d'ampliació a través de dues onades, formades la primera pels països que més a prop estaven de reunir els requisits per a l'adhesió (Hongria, Polònia, República Txeca, Estònia, Eslovènia i Xipre) i la segona per la resta de països candidats (Eslovàquia, Lituània, Letònia, Romania i Bulgària). La nova estratègia es basava en un tracte individualitzat per a cadascun dels candidats, de manera que cada país passava a dependre únicament dels seus propis esforços i podria incorporar-se a la UE quan complís una sèrie de requisits econòmics i polítics, els anomenats criteris de Copenhaguen aprovats en la Cimera que tingué lloc en aquesta ciutat el juny de 1993. Això ha fet que, la UE estigui en l'actualitat negociant l'adhesió amb cadascun dels 12 Estats candidats (els anteriorment citats més Malta), i a més a més ha reconegut l'estatus d'Estat candidat a Turquia, país que es considera que podrà iniciar les negociacions d'adhesió tan aviat com compleixi els criteris polítics, que en el seu cas equivaldrien a aspectes lligats sobre-

tot al respecte dels drets humans. Aquest nou estatus amb el que ha estat reconegut Turquia també pot ajudar a solucionar la complicada situació política de Xipre, el país candidat més desenvolupat i que més a prop està d'acomplir els criteris per a la seva futura adhesió però que té una part important del seu territori ocupat per l'exèrcit turc.

La limitació dels recursos a rebre pels estats beneficiaris dels ajuts estructurals no és però una mesura que solucioni tots els problemes que, lligats a la propera ampliació de la UE, puguin anar sorgint en la política de cohesió econòmica i social de la UE. Així, sembla recomanable que es dediquin esforços a estudiar d'altres mesures que impedeixin que, entre d'altres efectes, es produeixi un cert rebuig per part de la població de determinats estats o regions al procés d'ampliació. Aquestes mesures a contemplar podrien anar des de l'establiment d'un programa d'entrades i sortides suaus de les regions a la política regional, fins a modificar el percentatge mínim de renda per a beneficiar-se dels FE, etc. Una altra possible mida a tenir en compte seria la d'incrementar el pressupost de la UE de manera que la dotació pressupostària actual destinada a la política regional per al període 2000-2006, equivalent al 0,45% del PIB dels actuals estats membres, es veiés sensiblement augmentada (fins al 0,50% del PIB de la UE ampliada, per exemple) i així es podrien reduir els perjudicis per a les actuals regions beneficiàries i afrontar al mateix temps les necessitats estructurals dels nous països membres.

Conclusions

En aquest article s'ha repassat de manera concisa el paper que els ajuts estructurals de la UE han tingut per a l'economia catalana, posant de relleu un impacte econòmic significatiu, però que previsiblement es veurà reduït durant el proper període pressupostari 2000-2006. També s'ha assenyalat que en el mig i llarg termini, és a dir quan el procés d'ampliació de la UE ja estigui més avançat, difícilment Catalunya pugui seguir essent una regió beneficiària dels FE. El que és evident és que s'incorporaran una sèrie de països que seran beneficiaris nets i que rebran una part important de les transferències de la UE en forma d'ajuts estructurals. Per tant, el volum de FE disponibles o susceptibles de ser invertits en les actuals regions elegibles per la política de cohesió econòmica i social es veurà reduït de manera significativa. Si, tal com es pot esperar, es prenen mesures per tal de que no siguin precisament les regions més pobres (les objectiu 1) les que en surtin més perjudicades, i a més a més la Comissió no vol destinar més recursos dels que actualment es dediquen a la política de cohesió, no és molt difícil suposar que seran

sobretot la resta de regions elegibles pels FE (les objectiu 2) les que molt possiblement deixaran de rebre els ajuts estructurals. Així, Catalunya, com les altres regions europees amb un nivell de desenvolupament econòmic proper a la mitjana però clarament per sobre quan es produeixi l'ampliació, podria deixar de ser en el mig termini beneficiària de FE.

Per altra banda, tal com apunta Landaburu (1999), actual director general de la Comissió Europea per a l'ampliació i ex-director general dels FE, a mesura que es vagin reduint encara més les diferències pel que fa a la dotació d'infraestructures entre les regions dels actuals països membres, és molt probable que altres aspectes com el

capital humà, que està jugant un paper molt important en el procés de canvi tècnic que estem vivint en les darrers anys, passi a convertir-se en un dels veritables colls d'ampolla que impedeixi o dificulti que es segueixi produint en el si de la UE un procés de convergència entre les economies regionals. Aquest factor apuntaria a la creixent necessitat de donar més rellevància a la formació dels treballadors i a impulsar el creixement de les PIMES en els nous sectors. Així, la inversió en capital físic quedaria més en un segon pla, i només hauria de passar a tenir un cert protagonisme en aquelles àrees en que es donessin veritables i evidents dèficits pel que fa al dotació de capital públic, com seria el cas de la majoria de regions dels futurs estats membres.

Referències

- Caramés, L. i S. Lago (1999): 'Capital público y crecimiento económico en las Comunidades Autónomas', WP Fundación BBV – Economía Pública.
- Ciscar, J.C. (1997): 'Evaluación de los efectos macroeconómicos del fondo de cohesión en España', Documento de Trabajo FEDEA 97-09.
- Comissió Europea (1999): 'Sexto informe periódico sobre la situación y la evolución socioeconómicas de las regiones de la Unión Europea', Luxemburg: Office for Official publications of the European Communities.
- Direcció General de Programació Econòmica (2000): 'L'objectiu 2 dels fons estructurals europeus a Catalunya en el període 2000-2006', *Nota d'Economia* 67, pp. 3-9.
- Draper, M. i J. A. Herce (1994): 'Infraestructuras y crecimiento: un panorama', *Revista de Economía Aplicada*, vol. 2, No. 6, Tomo II, pp. 129-168.
- Fernández, P. (1999): 'Los nuevos reglamentos de los fondos estructurales y el fondo de cohesión para el período 2000-2006', *Información Comercial Española* 776, pp. 73-83.
- Generalitat de Catalunya i UPF (1998): 'Avaluació dels programes operatius de Catalunya objectiu 2 (1994-1999)'.
- Herce, J.A. (1995): 'La política regional comunitaria: un intento de sistematización de sus efectos en el caso español', *Papeles de Economía Española* 64, pp. 54-65.
- Herce, J.A. i Sosvilla, S. (1996): 'Efectos macroeconómicos del marco de apoyo comunitario 1994-99: Un análisis basado en el modelo Hermin', *Información Comercial Española* 76, pp. 148-156.
- Herce, J.A. i Sosvilla, S. (1998): 'Efectos macroeconómicos del mercado único europeo', *Economía Industrial* 322, pp. 11-21.
- Kyriacou, A.P. i O. Roca (1998): 'Avaluació ex-post de l'objectiu 2 dels fons estructurals europeus a Catalunya (1989-1993)', *Nota d'Economia* 60, pp. 35-42.
- Landaburu, E. (1999): 'España. La agenda 2000 y la política europea de cohesión económica y social', *Información Comercial Española* 776, pp. 63-72.
- Maluquer, S. (1999): 'El finançament europeu de les infraestructures' a *Dotació, finançament, gestió d'infraestructures de transport i activitat econòmica a Catalunya*, pp. 26-29.
- Ministerio de Economía y Hacienda (1994): 'Plan de desarrollo regional 1994-99, regiones incluidas en el objetivo nº1 de los fondos estructurales europeos', Anexo 1. Evaluación MAC 1989-93.
- Representació a Espanya de la Comissió Europea (1999): 'Les Comunitats Autònomes espanyoles en la Unió Europea', 3ª ed.
- Roca, O. (1997): 'Impacto a corto plazo de los fondos objetivo 2 del feder en España'. *Revista de Estudios Regionales* 48, pp. 113-142.
- Soy A. et al. (1993) 'Avaluació de les intervencions del feder a Catalunya en el marc de l'objectiu 2 dels Fons Estructurals Comunitaris (1989-1993)', Generalitat de Catalunya.